

KAREL HYNEK MÁCHA

MARINKA¹

Vale, láska ošemetná
Adieu! – Lebe wohl
Stará píseň; má známou notu.

Ouvertura.

„Vzešel máj! Hlubokých muži želů!
Tvou proč bledost ještě kryje tvář?
V přírodu jdi – zlatá slunce zář
růže lícím, poklid vrátí čelu!“

Vyjdu v slunce. Nad luhy zkvětlými
na západu jeho zář se skvěla;
i tvář má se v jeho lesku rděla,
zdobená co růžemi novými.

Sklesna v prach, za sluncem rozstru ruce;
borů šum, slavíka klokotání
k němu nesou mojí touhy lkání;

Konec zdál se blízký mojí muce.
Zašlo slunce. Tma splynula šedá,
a má tvář jak jindy byla bledá.

¹ Převzato z: Mácha K. H., *Romány a povídky*, Praha 1906 (redakčně upraveno).

Dějství první.

Máji! ó máji! – krásný máji !! – V obejmutí tvém plesá znovu živoucí země! Však běda, že žádný cit tak čistý není, aby nebyl smíšený s citem sobě odporným! Jako v potěšení pocestného, vidoucího ponejprve rozkošnou při cestě své krajinu, se mísí žalost brzkého s ní rozloučení; jako v sladkost prvního políbení ihned hořkost posledního vplyne: tak i při vši radosti a plesu země z příchodu tvého, krásný máji, tvář její jeví smutek a bol brzkého s tebou se rozestání, a srdce mé jí co ozvěna zhluboka odpovídá! –

Jaké to hemžení lidstva rozličného? Strakatý ženský šat míhá se temným oblekem mužským. – V pravo, v levo pozdravování a poklony. – Kanálská zahrado! Tvá sláva znovu se zdvihá obživými stromy; krásotinky pražské znovu k obvyklým se do tebe hrnou schůzkám! Tuto hrdě si vykračuje dáma v opeřeném klobouku po boku štíhlého jonáka, zakrucujícího si mladá, krátká vousiska a řinkajícího dlouhýma ostruhama, které u večer po návratu odsud mnohá ženština proklínati bude, svlíkající se z jediného svého svátečního šatu; dále ještě hrději se prochází nějaká paní děvečka ve velikém čepci po straně vojákově; zde zas hustým tlumem se tlačí, malinkou hlavu vstrčenou majíc v ještě větším děveččině čepce klobouku, městska dcerka s řeznickým tovaryšem, ohlížejíc se za davem študentů, který se za dlouhou řadou nastrojených dívek valí. Právě podle vůle své v největší tlačnici dostihnou študenti řadu dívek, a jedenkaždý z nich považuje se za šťastného, jestli aspoň o šat neb o ruku své milenky lehkým dotknutím mohl zavaditi.

Jaké to hemžení lidstva rozličného! – A nad celým tímto sborem láska rozprostírá perut' svou jako hudba, po celý den uprostřed rozlehlého místa před kalírnou hrající, poslední názvuk nad obsazenými stoly; jako jasný večer růžové červánky nad zelenými zahrady stíny po přešlém parném dni.

Ruka mne bolí od smekání klobouku; poodejdu stranou ze sklepení stromoví toho pod modré klenutí večerního nebe. – Jsem sám.

Nad polouschlou travou širokých mezí zní melancholické bzučení večerních much; slunce zachází za temnozesinalý Petřín. Šumot zahradou se procházejících jen co dalekých hučení vod se nese večerním tichem. Bezoví a kvetoucí jasmín, jakoby umírající, sladce zavání, z jehožto stínu brzo slaběji, brzo hlasněji se ozývají písňe slavíka, opěvajícího lásky žel. Kráčím při záhonech vedrem denním zpražených květín cizokrajných, které, ze svého podnebí v cizí kraje přeneseny, přátelsky korunku svou tulí v lůno neznámé jim matky, v chladný hrob na cizí zemi; neb půda jim nepřiměřená neživí smutný květ. Vzdálené, prodloužené zvuky rohů lesních, zaznívajících z procházek Wimmerovských, kolébají se nad nimi, a večerní zvonění ze sto věží rozlehlé Prahy bije smutně v ucho mé.

Jaká to směšná postava !? – Dlouhý vyzáblý muž, v červený veliký kabát starého kroje a v takovětěž, až po kolena sahající spodky oblečen, sedí na mezi osamělé pěšiny. Obuv jeho, krátké

široké boty, byly nataženy na vysoké, spravované na mnohých sice místech, přitom však čisté bílé punčochy; dlouhé pletené vlasy byly přes rameno na prsa přehozeny. Veliké cípy bílého šátku visely na modrou, stříbrem vyšívanou, teď však již velmi sešlou vestu. Před ním na zemi ležel třírohý klobouk, po pravé straně slaměná mošna a na ní housle. On žebrol.

Proč ale sem zasedl? – Tudy málokdo šel; touto osamělou pěšinou – kdo sem zabloudil? Tam mezi stromovím tolik lidstva, a on zde? – Snad se domýšlel, že v procházejícím se davu každý, spatřiv žebrajícího, sám k sobě praví: „Mne naprosí; jest nás zde mnoho; nedám-li já mu, dá mu jiný!“ a tak jeden s druhým bez udělení dost malé almužny že přejde; kdežto naproti tomu zde, kam jen časem jeden po druhém přicházel, on každého zvlášť mohl prositi, v kterémžto pádu z většího dílu každý, třeba ne z dobrosrdečnosti, třeba jen, že studem jakýmsi neb některým jiným citem puzen, něco mu poskytne? – Snad se styděl veřejně žebroti? – Či snad věděl, že na osamělou tuto stezku citlivější z procházejících se nastoupí; a takový že, má-li sám co, zajisté dá a rád dá?

Celá postava jeho, vyzáblý, dlouhý obličej, pravily to první; – vysoké, hrdé čelo to druhé; – než modré veliké oči jevily, to poslední že jest příčinou oddálenosti jeho ode davu cituprázdných měšťáků v tuto tichosti a citlivosti říši.

Pozoruje ho, zůstal jsem za nějakou chvíli opodál státi. Kdykoliv někdo se blížil, upřel podivný žebrot tento bystré oko své v oko mimojdoucího; buďto vzal housle do rukou, buď ne; a nikdy se nezmejlil. Hrál-li na housle, vždy něco dostal, nehrál-li, nedostal ničeho. Zpozorovav to, byl jsem na rozpacích, mám-li kolem něho jíti neb ne, nemaje ničeho, co bych mu, jakkoliv rád bych to byl učinil, mohl dáti; a viděti člověka, který, poníživ se, žebrot, neobdarovaného, bylo mi odjakživa velmi odporné, aniž se mohu dosti vyjádřiti – podivné.

Uzpuřniv, jak daleko jsem mohl, oko své, kráčím vpřed, strachuje se, zdali po houslích sáhne. – Proti obyčeji svému neupřel na obličej můj oko své; ani na mne nepohledna, hledal pilně cosi v kapsách vesty své. Jdu okolo něho. On zvedna hlavu, volá na mne jménem svým. Zaražený obracím se k němu, a vyzáblá, kostnatá ruka jeho podává mi složený papír. Vezmu, jdu dále; on zvedne housle, na kterýchžto dřívě vždy jen jakž tak skřípá, a několik velmi smutně pronesených, čistých, jako by prosících zvuků neslo se lahodně večerním zápachem tiché krajiny.

Já se ohlédnu; nikdo nepřicházel, on hleděl za mnou; tedy mne se týkala prosba tvá, pomyslím, a sotva zajdu v nízké křovisko, již jsem otevřel obdržený lístek. Vydržený, třesoucí se zvuk houslí jeho končil smutnou píseň co jednoduchá, celé hudby hodná dohrávka.

List byl ženskou rukou čistě psaný; na druhé straně bylo někdy něco rejsováno, což se písíci list tento jen tak daleko smazati zdařilo, že nebylo více k rozeznání, co tam rejsováno bylo. Psala v následující smysl. Někým, snad některým z mých známých neb jakým jiným způsobem dostaly se jí, hudbu nade všecko milující, některé z mých písní v rukopisu, dále po vůli své i některé jiné ze spisů mých obdržela; a tak z mých prací mne poznavši, žádala si též i osobně mě poznati. Již dlouho

neuzdravitelně na souchotiny nemocná, neznala jiného prostředku, nežli že mne listem tímto od otce jejího, jak pravila, doručeným – žádala, bych ji zítra v bytu jejím navštívil. Udaný byt byl na Františku za klášterem svaté Anežky; nízký domek v ouzké uličce, druhý od rohu. Celý list byl plod hlubokého smutku a nesmírné ve mne důvěry, že vyslyším žádosti v něm vyřknuté; musila mě dobře, velmi dobře znáti. – Zasmutnělý zůstana státi, hledím v list v rukou sevřený pevným okem, bez hnutí těla, možno i bez myšlenek; aneb snad probudiv se z nich, o nich jsem zapomněl. Zvuky houslí provázely mne po stezkách zapomenutí mého.

„Ei! da haben wir ja unsern Malkontenten!“ ozvaly se hlasy, a sbor známých studentů valil se ke mně.

„Bei Gott! ein Liebesbrief. Lass sehen!“ zvolal jeden, chápaje se listu.

„Nech státi!“ zkřiknu, a chopiv ho za prsa i mrštiv daleko všetečným, spěchám domů. Mně byl list tento svatý. – Vítězné zvuky hudby a smích pozůstalých nesou se za mnou. Přijdu domů a samotem sedím hlavou o stůl opřený v hlubokých myšlenkách.

(Opona noci spadne.)

Intermezzo.

Temná noci, jasná noci!

Obě k želu mne budíte.

Temná noc mne v hloubi tiskne,

jasná noc mě vzhůru vábí;

temné hlubiny se hrozím,

ach! a k světlu nelze jíti.

Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši!

K vám já toužím tam světla ve říši,

ach, a jen země je má!

Člověkem jsem; než člověk pohyne:

ve své mě lůno zas země přivine,

pojme, proměn! a v postavě jiné

matka má, země, zas mě vydá!

Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši!

K vám budu toužiti světla ve říši,

ach, a jen země bude má!

Květinou-li mne životu navrátí,

list můj i květ můj se k světlu obrátí;
však, ach, jen země zas tma mne uchvátí,
světla ve stány jiti nedá!
Vy hvězdy jasné! – Vy hvězdy ve výši! –

Dějství druhé.

Noc přešla a uplakané jitro vzešlo nad probuzenou Prahou. Já jsem ještě za tmy vstával, chystaje se k návštěvě, o jaké se mi, na rukou u stolku spícímu, po celou noc snilo. Srovnal jsem si vlasy, přičesal licousy kolem obličeje a načernil jsem vousiska nad i pod pyskama. Bylo osm hodin na Staroměstské radnici dne 10. srpna 1833, kdy jsem, přecházeje Staroměstské náměstí, k Františku se blížil.

Za čtvrt hodiny byl jsem na Františku; deštivé oblaky přešly, a jasné slunce, slibující parný den, hrálo po vlnách Vltaviných. Kolem někdejšího kláštera svaté Anežky přišel jsem brzy na místo naznačené.

Byl to malý, nízký domek v ouzké, zábradlím přepažené uličce, v kterou po malém kopečku vyšlapaná cestička vedla. Hluboká, široká strouha táhla se uličkou před tím domkem, a jednotlivé prkno sloužilo, jako zdvihací most v pevný hrad, za přechod v nízká dvířka jeho. Přes příč uličky od toho domku k jinému, jemu podobnému na protější straně, byl provaz natažen, a parné slunce hrálo po rozvěšeném na něm prádle, které však již velmi sešlé bylo.

Několik uličníků spouštělo jednoho z druhů svých, na provaze jako závaží se houpajícího, v hlubokou strouhu pro míč, který jim opodál hrajícím do ní byl zapadl. V tom z domku toho vystoupila polonahá ženština, jedinou sukni přes rozhrnutou košili a na hlavě plachetku proti slunci zavázanou majíc; i spatřivši, jak hlučný sbor naději její v hlubokou strouhu vpouští, hnala se po ouzké látce, nerázným hrozíc koštětem dobytélům pokladu svého, kteří blízké, ne sice hromo-, ale přece bití uhlídavše, na outěk se dali, nešťastné závaží v strouhu pustivše, které ihned až po krk v strouze se pohroužilo.

Rozlícená matka naději svou, pro lepší zdar pohnojenou, jako psíka na provaze vysmejkla, a za hromosvod električnosti své jej považujíc, co Jupiter druhý blesky svými do něho mlátila, až kolem stříkající s něho bláto vyvěšené prádlo jí nečistě vybělilo. Posléze se nebohému hromosvodu přece zdařilo utrhnutí se, který ihned dosáhnuté svobody ne zle užívaje, do řeky pospíchal. – Utichlé jsem se doptával po příbytku dívčiny mně píšící, a maně jsem našel v ní matku její, která právě pobláceného bratříčka mého přes noc utvořeného ideálu vybělila, nemohla pochopiti, proč by takovýto pán, kterého pro neobyčejný oděv za cizince držela, se po té, jak se s důmyslným usmáním vyjádřila, nedochcípě děvce doptával. Nehrubě s takovou odpovědí spokojený, kráčel jsem po

houpajícím se prknu v nízký domek, a brzo se na lehké klepání moje u malých dveří jemné „Vstupte!“ ozvalo.

Stál jsem v malém pokojíku. Na měkkém sedadle, hlavu v ruku opřenou, seděla ona. Ano, to byla ona! – to byla Marinka! – Kdo viděl Goethovu Mignonu od Schadowa malovanou? – Tak byla Marinka, rovně tak! – a jména Marinka i Mignon hrála na neurčitých pyskách mojich, kterým bych ji z jmen těchto měl pojmenovati. Já neviděl nic kolem sebe, než ji; – tak byla se mi zjevila ve snách mých, tak žila v duchu mém; tak jsem uvykl ji milovati v obraze Mignony.

Černé, prosté vlasy padaly v těžkých kadeřích kolem bledého, vyzáblého obličejce, který znak veliké krásy nesl, na bílý čistý šat, jenž nahoře až ke krku zapiat, dole až k malé lehounké nožce dosahoval, vysokou, štíhlou jevě postavu. Černý opasek svíral outlé tělo a černá sponka přepínala krásné, vysoké bílé čelo. Nic ale nedosáhlo krásy plamenných černých, hluboko pod čelem ležících očí; ten výraz smutku a touhy žádné péro nenaznačí.

Zaražený zůstanu u dveří státi; – ona lehkou pozdvihla hlavu a smutným mě pozdravujíc usmáním, pravila: „Já vás již znám. Neviděla jsem vás sice nikdy, ale oko vaše v této chvíli všecko mi praví, cokoliv kdy ruka vaše psala.“ Dost možná, že tomu tak bylo; neb já v této chvíli nevěděl jsem, co oko mé činí, – já jsem neviděl ničeho a obyčejná smělost zcela mne opustila. Po chvíli k sobě přišedšímu pokynula mi k sezení, a já, vezma nízkou stoličku, posadím se; – ó, já bych byl před ní klekl!

Teď teprva ohlídnu se po sednici. Smutně to zde vyhlíželo, a dlouho jsem nemohl bídne vůkolí s postavou, pohledem a oblekem jejím srovnati. Roztlučené okno bylo papírem zalepeno, a nad rozlámaným stolkem rozestřel malý pavouček jemné síť své po zčernalé mokré stěně. V koutě stála třínohá židlička mimo stolice bez lenochu, u polozbořených kamen jedině prázdné sedadlo. Vzadu stálo zpukřelé, bídne lůžko rozestláno, a několik hliněných bílých talířů, zeleně a temně přibarvených, na malé poličce nade dveřmi bylo ostatní nářadí, naproti kterému velké, nákladné fortepiano, blíž okna postavené, mě u velikou pochybnost postavilo, zdaž dívku tuto za chudou považovali, čili dle obleku jejího posuzovali mám.

Mluvili jsme málo, ale pevně jeden na druhého hleděl; onen hudebník – proč se zpouzí péro mé to psáti? – onen – žebrák v Kanálské zahradě byl jí otcem, otcem dobrotivým. – Někdy bohatý, sklesl bezvinně v tak velkou chudobu; – a jsa vdovcem i domnívaje se, že by žádný jeho nemocné Marince tak věrně neposloužil, oženil se podruhé; než macecha její, s kterou jsem při vchodu mluvil, jen samých nátisků jí činila, a nešťastná Marinka neměla pro potěchu svou nic, než z někdejšího bohatství pozůstalé fortepiano a, jak mně pravila, spisy mé.

Po chvíli jsem seděl při ní na malé stoličce, a ona mi rozhrnovala lehkým prstem vlasy s čela. My jsme se znali dávno, my jsme rozuměli jeden druhému i beze slova promluvení. Ona mi vyřkla svou dávnou touhu mě seznati, leč jen vědomí, že zejtra již dalekou cestu chci nastoupiti a

blížící se do honu konec života jejího donutil ji, ač mě a povahu mou dobře znala, ku kroku smělšímu. Ona věděla, určitě věděla čas, v kterém nevyhnutelně pojítí musí; čas ten nebyl daleko, a přece mi vyjevila, jak náramně miluje život tento, jak trudno ji v tak mladém věku tak krásnou opustití zem.

Já nebyl v stavu ani slzy umoř ití, a proto tím hůře svírala bolest prsa má. Stranou skloniv hlavu na sepiaté ruce, zůstal jsem velmi smutný ležeti; – ona vstávši, blížila se zdoluhavým, mdlým krokem k fortepianu, jehožto libý zvuk až posud nevychází z mysli mé. – Hrála! – ó, jak smutně! jak smutně! – Hra její zdála se mi býti úvodem k některé písni; zvedná hlavu, ohlídnu se po ní. Obraz nezapomenutý! Až posud vidím bílý její šat, černou sepiatý páskou; až posud mi v očích tkví outlá nožka její, řídicí silnější neb jemnější zvuk stroje; až posud a vždy zřím bledý, smutný, krásný obličej tento, tyto černé kadeře, padající kolem velebného čela, přepiatého černou sponkou, a o tom smutném výrazu černého oka i v hrobě někdy snítí se mi bude. Outlé prsty sotva se dotýkaly jí spřízněného stroje, a struny, jak by jí rozuměly, mluvily tak smutně – tak smutně – co oko její. Ona zpívala. Mou píseň. – Tato postava, libozvuk fortepiana, krásný hlas, a píseň, kterou jsem, sám nejhloběji cítě, psal – kdo to pochopí, zná bouří citů mých, jaká tenkrátě hrozila rozbítí prsa má. Sladké, líbezné zvuky provázely následující zpěv:

Tam na hoře holoubátko

smutně sobě štěhotá:

„Komu, komu to poupátko,
komu smutné zakvětá?“

Odpovídá keř růžový,

libá vůně jehoť hlas:

„Komu vzejde květ májový,
(Velmi smutně) nežli z hrobu, hrobu zas?“

Hlas jí nestačil pro bolest srdce; neplakala však. Po malé přestávce zpěvu, vyplněné truchlými zvuky fortepiana, zpívala takto:

„Sotva slunce že zapadne
modravé tam za hory,
těž i kvítek můj uvadne
bledé luně na vzdory.“

Zaplakalo holoubátko,
zavrkalo večerem;
klonilo hlavu poupátko,
sklonilo ji za šerem.

A kdy pozdě pominula
jasna slunce krásná moc,
těž i poupě obvinula
pustohustá, čirá noc.

Žalostivě končilo fortepiano, temněji a temněji, až posléz jako by usnul smutný jeho hlas. Já jsem se probudil z hloubí zapomenutí svého; polomrtvý spěchám odtud, mně nebylo lze zde vydržeti. „Hynku!“ zvolá její jemný hlas; obrátím se k ní, ona rozepiala ruce za mnou, v krásných očích ani slzy nebylo; sklesnu zpět k nohous jejím, vřelé čelo kryje v jejím klínu, cítil jsem rámě její kolem šíje mé.

„Tys jediný, co se mnou cítí!“ zašeptla.

„Ty jediná, co mi rozumí!“ chtěl jsem odpovědět, ale nebylo lze mi slova vyřici; násilím se vztyčiv, spěchám odtud. „Přijď opět! Přijď ještě dnes! Přijď jistě!“ volala za mnou.

Za strouhou poroučela se mi rozdrchaná matka její, zapírajíc postříkané prádlo; bratříček s ostatními hráli na špačka.

Přešel den a večer nastával, večer před odchodem mým na pouť v hory Krkonošské. Podruhé dnes přicházel jsem po řece na František a za svatou Anežku. Bylo opět po bouři, jednotlivé těžké krápeže tvořily maličká kolečka po hladké Vltavě, a bouřlivé mraky zapadaly, zlatě broubeny zacházejícím sluncem, za protější kopce. Baby vynášely ve velikých nůších hliněné nádoby z právě připloulé lodě od řeky nahoru; a chlapci, nedbajíce na vysoké bláto, hráli obvyklým způsobem až po lokte a kolena vyhrnuti v míč, s velikým křikem a hřmotem se smějíce, kdykoliv některý z nich na kluzké půdě v blátě se povalil.

Několik bab, které ve dne žebrajíce, u večer, nežli do svých děr k spaní zalezou, dobrodince své přetřepávají, vynášelo z ouzské uličky dlouhé lavice, sesedajíce se na prostranném místě k večerní rozprávce. Dobře jsem rozeznal mezi nimi matku Marinky, rozcuchanou a umazanou; na nerozčesanou hlavu měla nasazenou černou kukli s potrhanými krajkami, na špinavé bosé nohy měla natažené krátké mužské boty, a cíp od šátku na krku visel přes levé rameno, nepřikrýváje ani černý krk, ani na zádech velikou v košili díru. Právě počínala jedna z bab s velikou živostí sen svůj vypravovati. Byla to vysoká postava, stářím trošku nakřivená a shrbená; jednou rukou o malou berličku podepřená, stála na malém kopečku něco výše nade druhými; ostatně byla bosa, rozhalená,

jedinou, roztrhanou, velikými květy potisknutou sukni přioděná, – s hlavy, velikým šátkem jako turbanem obvinuté, padaly šedivé vlasy kolem vyzáblé, vráskovité, vousaté tváře. Tak stála v záři zapadajícího slunce.

Právě, když jsem okolo přicházel, vztyčila se rovně vzhůru a třesoucím se, ale silným hlasem slyšel jsem ji následující slova pronésti: „Zajisté, zajisté, pravím vám, že jí neuhlídáte více!“, co zatím matka Marinky, k výkladu přihotovené přehýbajíc karty, dutým, osudným hlasem volala: „To samé, to samé se i mně zdálo!“

„To je jedenáctka a čtyřcet plná, paní Ančičko! Ať nerodím, jestliže ne,“ volala jiná babice na konci lavice; „já přisadím groš!“

„Já také!“ – „Já také!“ zvolal sbor bab.

Z uličky zněly zvuky fortepiana a hlas Marinky zpíval:

„Komu vzejde květ májový, nežli z hrobu, hrobu zas?“

Přes kluzké prkno vešel jsem v dům a v sednici. Marinka – Mignon-Marinka – seděla jako ráno při fortepianu, zpívajíc píseň:

„Tam na hoře holoubátko.“

Právě končila. – Já jsem sedl beze slova promluvení u Marinky a položil hlavu v její klín; lehkým pohlazením přejela bílá ruka její tvář mou, a pak opět budila hlas odpovídajících jí strun, přecházejíc v píseň jinou.

Já jsem byl velmi smutný; ona zpozorovavši to, přestala v hraní, tázajíc se mne, co mi schází?

„Zítřa odcházím na dalekou pouť, abych prošel temné doliny nebenosných hor; kdo ví, kdy se vrátím, a ty se tážeš?“ odpovídám jí.

„Ty jdeš na dalekou pouť!“ praví ona; „na dalekou pouť – a já - „Co tě tam vábí?“

„Dané slovo mě váže jíti k příteli nemocnému, který mne tam u paty hor očekává.“

„Kdy půjdeš?“

„Dříve, než slunce vyjde.“

„Než slunce vyjde,“ opakuje ona. „Ó, jak by mi blaze bylo,“ mluvila dále, „jíti s tebou; tam v klínu přírody, v stínu nebenosných hor, při spádu jarých vod neb ve věčné tichosti říši po straně tvé vidět planoucí zoře mladého jitra, aneb spatřiti, jak v růžových červáncích umírá mdlý den, rozesílaje růžové věnce po zsinalých celách mrtvých velikánů –“

Já jsem se stal vždy smutnějším. „Marinko!“ pravím, „Marinko! – slunce je hluboko pod námi! musím jíti! – Vycházející slunce mne musí viděti daleko za Prahou. Až se vrátím, snad ještě v měsíci tomto, navštívím opět tento byt –“

„A cizí,“ doložila ona, „neznámá tvář přicházejícího zarazí poutníka a podiví se, že hledá tu, které již dávno není; s neurčitým úsměchem uhlídá slzu v oku outrpného přichoziho, a bez citu

hledí potěšiti zsmutnělého obvyklým: Dnes mně, zítra tobě!“

„Marinko!“ zvolám a vzhlednu k ní; měsíc právě vystoupil nad protější dům a světlo jeho padalo roztlučeným oknem na postavu Marinky; bílý její šat byl co stinný oděv ducha, co sněhobílá zář, a černé vlasy její co temná mlha na vrcholku sněžných kopců.

„Marinko! kde ty budeš?“ táži se. Ona sáhla v struny a mdlým, poloudušeným hlasem zpívala sloku z národní písně:

„Tam za horou, za lesíčkem
zpívají v sboru kněží;
tři kroky za kostelíčkem –“

Poslední řádku sloky té nemohla dozpívati; jen fortepiano proneslo nápěv písně té, ona dutým, hlubokým hlasem dokončila:

„v hrobě tvá milá leží –“

a sklesnouc v náruč mou, položila tvář svou na horoucí čelo mé; ona věděla pevně, že se neuvidíme více.

„Marinko, buď s Bohem!“ pravím, namáhaje se pokojně vyhlížeti.

„S Bohem!“ odpoví ona a jaksí slavně stojí přede mnou v celé kráse své; já se shýbnu k ruce její, než ona sehne se na prsa má, a první i poslední políbení hořelo na rtech mých. Forteplano, jako by samo od sebe počalo, hrálo píseň:

„Tam na hoře holoubátko.“

V pablesku měsíce seděl při něm dlouhý vyzáblý muž, v červený veliký kabát starého kroje a takoveto až po kolena sahající spodky oblečený. Obuv jeho, krátké boty, byly nataženy na vysoké, spravované na mnohých sice místech, přitom však čisté bílé punčochy; – dlouhé pletené vlasy byly přes rameno na prsa přehozené. Veliké cípy bílého šátku visely na modrou, stříbrem vyšívanou, teď však již velmi sešlou vestu. Byl to otec Marinky; jeho dlouhé vyzáblé prsty čarodějné vábily zvuky ze strun fortepiana.

Jako omámený vyběhnu po ouzské lávce, podrazím nohu lavice a rokující baby valí se v hromadu jednu; vrávoraje, překotím opodál stojící, hrnky hliněnými naplněnou nůši, a ta se kácí za babou, která ji právě z lodě vynesla, sypajíc střepiny a valí se s kopce nazpět dolů k řece; já pak, pustiv peníz za náhradu určený, běžím odtud.

„Proklatý flamendr! – Střeštětec čertový!“ – a mnohem horší přezdívky nesou se zároveň se sborem při matkách dříve usedlých a zdřímajících uličníků; jeden z nich hodil po mně míčem, jež brzo množství bláta a kamení následovalo.

Třetí den byl jsem na horách. –

Kdo 6. září roku 1833 při slunce západu byl na novoměstském svatém poli, bude se pamatovati na mladého pocestného, který v šedivý pocestní oděv oblečený, černými vousy zarostlý a hlavou o svůj vak opřený ležel na zdi hřbitovní. To jsem byl já; vracuje se s hor Krkonošských a domnívaje se, že Marinka již zde v tichém odpočívá snu, odpočinul jsem též, rozesílaje zraky na náhrobky posledními pablesky slunce zbarvené.

Blíže zdi byl nový zvláštní hrob otevřen, v který ozdobnou černou vpouštěli rakev; množství příbuzných plakalo zemřelého.

Opodál byla šachta. Malá dětská rakev při ní ležela a několik malých dětí hrálo si po ní; jen jedno z nich mělo hlavinku na ní položenou, jako by poslouchalo, jestli se bratříček tam uzavřený nehýbá. Po přikrytí hrobu při zdi odešel kněz dětskou při šachtě rakev pokropiti; poučené přítomnou ženštinou dívky házely malé hrstě hlíny na spuštěnou rakev.

Ted' novou rakev přinášeli hrobníci k šachtě; směšná postava, dlouhý vyzáblý muž, v červený veliký kabát starého kroje a takovéto až po kolena sahající spodky oblečen, kráčel za ní, rukou sevřenou buď prach, buď slzu stíraje s opálené tváře. Pod pravým paždím mačkal třírohý klobouk, pod levým měl slaměnou mošnu a v ní housle.

Sprostou žlutou rakev nepokropenou vpustili v šachtu, a jako by někdo šeptal v ucho mé, znělo mi hluboko v duši: „Ona tebe očekávala!“ Skočiv se zdi, spěchám nastávajícím šerem do procházek Wimmerovských a Žitnou branou v temnou Prahu.

Za několik dní slyšel jsem o starém muži, který na novoměstském hřbitově tak smutně na housle hrává; a po měsíci roznesla se pověst po Praze, že na dolejších loďkách vytáhli mlynářští utopeného. Ležel před sedmým na lavičkách. Dlouhý vyzáblý muž v červený veliký kabát starého kroje a takovéto až po kolena sahající spodky oblečený. Obuv jeho, krátké boty, byly nataženy na vysoké, spravované na mnohých sice místech, přitom však čisté bílé punčochy; – dlouhé pletené vlasy byly přes rameno na prsa přehozené. Veliké cípy bílého šátku visely na modrou, stříbrem vyšívanou, ted' však již velmi sešlou vestu. Před ním na zemi ležel třírohý klobouk, po pravé straně slaměná mošna a na ní rozmoklé housle. Nikdo se k němu nehlásil a zapomenutého bez rakve zakopali v šachtu.

Finále.

Vale, láska ošemetná!

Adieu! – Lebe wohl!

Stará píseň; má známou notu.

Dobrou noc, ó láska! zlatá číše,
naplněná smrtonosnou slastí!

Tvoje krásná, klamuplná říše
nebude již nikdy mojí vlastí!

Miloval jsem na noc vzešlé světy –
jasné světy z jitra doplanuly.

Miloval jsem z jara krásné květy –
bujné větry pryč je zavanuly.

A tak vše, co radosti mi neslo,
láskou mojí v brzkou zkázu kleslo!

Ještě jednou v mladosti mé kraje
zpět mě vedlo mdlého slunce zlaté;

v snů mých říši, ony stíny svaté,
kde jsem bloudil, jako dítě hraje.

Mrtvo kolem – pustota jen pouhá.

„Vše mladosti mé uvadlo kvítí?“

„Bez slunce květ nemá zniku, žití;
slunce zašlo a noc byla dlouhá!“

Pláči hořce. „Proč, ó slunce jasné,

an tě sotva mdlý můj zrak uhlídá,

již tvá záře zase mi zahasne?!“

„Hasne! hasnej“ ohlas odpovídá;

a již tma se kolem rozprostřela.

Chtěl jsem kvítí – noc jen slzy měla.

Teď jsem tichý; harfa bezestrunná

zavěšena v kobce otců přešlých;

tichý, jak v zászvitu světů vzešlých

nade hroby noc je stříbrolunná.

Však co chová harfa v zpustlém klínu?

Kdo mi tajné její žely poví?

Kdo vyřekne a kdo ustanoví,
co noc tichá v bledém tají stínu?

Větrík vzdychne v harfy lůno duté,
a ta, ač již struny žádné nemá,
zalká zvuky nezapomenuté!
Vzplanou noci zraky žalonosné,
šírou zemi kryje slza nemá!! –
Či ne slza? – Snad jen kapky rosné!